

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างของการทำหน้าที่ของสื่อโทรทัศน์ในประเทศไทยแล้ว ก็พบว่าสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย สถานีโทรทัศน์ ช่อง 5 ของกองทัพบกและสถานีโทรทัศน์ ช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ มีการควบคุมตนเองค่อนข้างสูง ขณะเดียวกันสถานีโทรทัศน์ ช่อง 3 และ ช่อง 7 ที่เอกชนเป็นรับสัมปทานจากรัฐ ก็มีความระแวงระวังต่อการนำเสนอข่าวสารเพื่อไม่ให้กระทบกระทั่งกับหน่วยงานของรัฐเดียวกัน¹ แตกต่างจากสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ซึ่งถือกำเนิดจากแนวคิดของรัฐบาลในสมัยที่ ฯพณฯนายอานันท์ ปันยารชุน ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นสถานีที่ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้สื่อ สืบเนื่องมาจากเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ในปี พ.ศ. 2535 ที่ประชาชนถูกปิดกั้นข้อมูลข่าวสาร ไม่ได้รับรู้ความจริง โดยเฉพาะสื่อโทรทัศน์ แต่ด้วยวิสัยทัศน์ของนายอานันท์ ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานว่า “ประชาชนผู้ซึ่งอยู่ในสังคมระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีสิทธิเสรีภาพในการรับรู้ รับฟังเหตุการณ์ ข่าวสาร และความเป็นไปต่าง ๆ ในสังคมอย่างเต็มถูกต้องและครบถ้วน โดยปราศจากการบิดเบือน” ได้เปิดให้บริษัทเอกชนเข้าร่วมประมูลจัดตั้งสถานีโทรทัศน์เสรีสถานีแรกของประเทศไทย ที่ปราศจากการควบคุมของนักการเมืองและข้าราชการประจำ โดยกำหนดนโยบายให้ “มืออาชีพ” เข้ามาเป็นผู้จัดทำรายการโทรทัศน์ โดยในสัญญากำหนดให้มีเนื้อหาข่าวและสาระประมาณ 70 % ของรายการ ส่วนด้านบันเทิงมีไม่เกิน 30 % เพื่อเป็นตัวถ่วงดุลกับสถานีโทรทัศน์ที่ถูกควบคุมโดยรัฐบาลประกอบกองทัพบกที่มีในขณะนั้น

ผลการประมูล บริษัท สยามทีวี แอนด์ คอมมิวนิเคชั่น จำกัด (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นบริษัท สยาม อินโฟเทคเนอเม้นท์ จำกัด) ซึ่งเป็นกลุ่มบริษัทภายใต้การนำของธนาคารไทยพาณิชย์และสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เป็นผู้ชนะการประมูล โดยบริษัทฯ ได้เสนอผลตอบแทนให้รัฐเป็นจำนวนสูงสุด คือ 25,000 ล้านบาท ทำให้เกิดการก่อตั้งสถานีโทรทัศน์แห่งใหม่ของประเทศไทย คือ สถานีโทรทัศน์ไอทีวี (Independent Television : ITV) โดยมีการทำสัญญาอย่างเป็นทางการในวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๓๘ และเริ่มออกอากาศแพร่ภาพเป็นครั้งแรกในวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๓๘

¹ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, ระบบวิทยุและโทรทัศน์ไทย โครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), น. 141.

ในปี 2543 คณะกรรมการบริษัทและผู้ถือหุ้นได้มีมติ ร่วมกันในการปรับโครงสร้างของบริษัท ซึ่งต้องการผู้ร่วมทุนที่แข็งแกร่ง ในเชิงกลยุทธ์ เพื่อพัฒนาให้สถานีโทรทัศน์ไอทีวี ก้าวไปสู่อนาคต อย่างมั่นคง โดยผู้ถือหุ้นใหญ่คือธนาคารไทยพาณิชย์ได้เปิด โอกาสให้บริษัทต่างๆ ได้ยื่นข้อเสนอ ขอ เป็นผู้ร่วมทุน และได้พิจารณาแล้วว่าบริษัทที่มีความเหมาะสมมากที่สุดคือ บริษัท ชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด(มหาชน) เนื่องจากเป็นบริษัทของคนไทย และเป็นบริษัทที่มีสภาพคล่อง ทางการเงินสูง รวมทั้งมีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจ แผนใหม่ที่สามารถพัฒนาศักยภาพ ในการดำเนินงาน ของไอทีวี โดยการเข้ามาร่วมลงทุนครั้งนี้ จะนำมาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ๆ เนื่องจากเป็นบริษัท ที่เป็นแม่แบบ ทางเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นระบบดิจิทัลทีวี ระบบอินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์เคลื่อนที่ และ ดาวเทียม ซึ่งเทคโนโลยีต่างๆ เหล่านี้เมื่อนำมาผนวกกับประสิทธิภาพ ในการนำเสนอข่าวสารของไอทีวีแล้ว เชื่อมั่นได้ว่าจะทำให้ไอทีวี เป็นสถานีโทรทัศน์ชั้นนำ ของเมืองไทยอย่างแน่นอน และในเดือน พฤษภาคม 2543 ผู้ถือหุ้นไอทีวีได้มีมติอนุมัติแผนการ ปรับโครงสร้างหนี้และการลงทุน โครงสร้างผู้ถือหุ้นในขณะนั้นคือ ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ถือหุ้นในสัดส่วน 48 % บริษัท ชินคอร์ปอเรชั่น ถือหุ้นในสัดส่วน 39 % และผู้ถือหุ้นอื่นๆ 13 %

ต่อมา เมื่อเดือนตุลาคม 2544 ธนาคารไทยพาณิชย์ได้มีนโยบายว่าจะไม่ลงทุนในธุรกิจอื่น ใดที่มีไร ธุรกิจหลัก ของธนาคาร ดังนั้นธนาคารไทยพาณิชย์ จึงได้พยายามหาผู้ร่วมทุน เพื่อลดสัดส่วน การถือหุ้น ของไอทีวี ในขณะนั้นธนาคารได้รับข้อเสนอจากนักลงทุนต่างประเทศที่จะลงทุนใน สัดส่วน 25 % แต่เนื่องจากบริษัท ชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่อันดับ 2 ธนาคารฯ จึงได้เสนอให้ ชินคอร์ปอเรชั่น พิจารณาว่าจะรับซื้อหุ้นจำนวน 25 % หรือไม่ ซึ่งชินคอร์ปอเรชั่น ได้พิจารณาถึงการ ดำเนินงานและการบริหารสถานีที่ผ่านมา รวมทั้งการนำ บมจ.ไอทีวียื่นขอ อนุญาตจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์ขายหุ้นให้กับประชาชน และนักลงทุนต่อสำนักงานคณะกรรมการ กำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) นั้น พบว่าการดำเนินงานมีความคืบหน้า และมีศักยภาพที่จะเจริญเติบโต ต่อไปในอนาคต ดังนั้นจึงเห็นสมควรรับซื้อหุ้นจำนวน 106.25 ล้าน หุ้นจากธนาคารไทยพาณิชย์ และจากการซื้อหุ้นดังกล่าว บมจ.ชินคอร์ปอเรชั่นได้ทำคำเสนอ ซื้อขาย หลักทรัพย์ที่เหลือทั้งหมด จากผู้ถือหุ้นรายอื่นๆของไอทีวี ตามข้อกำหนดของ ก.ล.ต. ซึ่งทำให้ บริษัท ชินคอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) มีสัดส่วนการถือหุ้นในไอทีวี 77 % และได้มีนโยบายที่จะนำหุ้นของ สถานีโทรทัศน์ไอทีวี ขายให้กับ ประชาชนและนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ฯ ช่วงไตรมาสแรกต้นปี 2545นี้ โดยที่บมจ. ชินคอร์ปอเรชั่น จะรักษาสัดส่วนการลงทุนในไอทีวีไว้ไม่น้อยกว่า 39 %

ปัจจุบัน บริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน) มีทุนจดทะเบียนจำนวน 6,000 ล้านบาท แบ่งเป็นหุ้นสามัญจำนวน 1,200 ล้านหุ้น มูลค่าที่ตราไว้หุ้นละ 5 บาท ทุนจดทะเบียนเรียกชำระแล้ว 4,250 ล้านบาท สัดส่วนผู้ถือหุ้น หลักของบริษัทประกอบด้วย บริษัท ชิน คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ร้อยละ 77 ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ร้อยละ 18 อื่นๆ ร้อยละ 5

ปี 2545 เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ ถึง 1 มีนาคม 2545 บริษัทฯ ได้เสนอขายหุ้นของบริษัทฯแก่ประชาชนทั่วไป จำนวน 300 ล้านหุ้น ในราคาหุ้นละ 6 บาท เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2545 บริษัทฯ ได้จดทะเบียนเพิ่มทุนชำระแล้วเป็น 5,750 ล้านบาทและในวันที่ 13 มีนาคม 2545 บริษัทฯ ได้เข้าจดทะเบียนเป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ในปี 2546 หลังจากที่บริษัทชินวัตรถือหุ้นมากที่สุดได้ขยายตัวของธุรกิจข่าวของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ให้มีพื้นที่สำนักงานและสตูดิโอเพิ่มขึ้นเนื่องจาก บริษัทฯ มีการผลิตรายการเองมากขึ้น เมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546 บริษัทฯ ได้ดำเนินการย้ายสำนักงาน รวมทั้งสตูดิโอไปยังที่ทำการใหม่ เลขที่ 1010 อาคารชินวัตรทาวเวอร์ 3

สิ่งแรกที่บริษัทชินวัตรเข้ามาทำการเปลี่ยนไอทีวีก็คือ การย้ายอาคารสำนักสถานีโทรทัศน์ไอทีวีจากตึกธนาคารไทยพาณิชย์(SCB) มาอยู่ที่ตึกชินวัตร 3 ซึ่งจากวิเคราะห์ของผู้วิจัยถ้ามองเป็นการย้ายอาคารสำนักงานทั่วไป ก็คงเป็นเรื่องธรรมดา แต่สำหรับสถานีโทรทัศน์ไอทีวีแล้ว ย่อมไม่ใช่เรื่องธรรมดา ซึ่งดูเหมือนว่าจะเป็นความตั้งใจในการย้ายสำนักงานครั้งนี้เกิดขึ้นท่ามกลางการกำหนดยุทธศาสตร์ใหม่ของชินฯที่ต้องการสร้างบุคลิกใหม่ให้รายการข่าวที่เป็นสินค้าหลัก เพื่อขยายไปยังกลุ่มคนดูระดับ mass การย้ายสำนักงานของสถานีโทรทัศน์ไอทีวีครั้งนี้ไม่ได้มีผลต่อการเพิ่มเนื้อที่ที่ใช้สอยเพื่อความสะดวกเท่านั้น แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อที่จะต่อยอดยุทธศาสตร์ของการให้ความสำคัญของงาน "ข่าว" ที่ยังคงเข้มข้นมากขึ้นเรื่อยๆ

“เป็นการบอกได้เลยว่าที่เราให้ความสำคัญของข่าวมากขึ้นฝ่ายข่าวที่เคยถูกฝังอยู่แค่ floor และยังกระจัดกระจายออกไปจะมารวมอยู่ในที่เดียวกัน มีความเป็นสัดส่วนมากขึ้น การทำงานจะดีขึ้น

เร็วขึ้น นาย สรรค์ชัย เตียวประเสริฐกุล รองประธานกรรมการบริหารสถานีโทรทัศน์ไอทีวี¹ (ปัจจุบันลาออกแล้ว)

ขณะเดียวกันบริษัทฯ ได้ปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ใหม่ เพื่อพร้อมรับการแข่งขันของธุรกิจสื่อโทรทัศน์ที่มีความเข้มข้นมากขึ้นเรื่อยๆ โดยการปรับเปลี่ยนผังรายการใหม่ ภายใต้ Concept " Speed & Spice " เพื่อสร้าง ความมีพลัง ทันสมัย สร้างสรรค์ ทางด้านรายการข่าว ที่เน้นความลึก เข้มข้น ถูกต้อง และเป็นธรรม ขณะที่ได้เพิ่มเวลาให้กับรายการบันเทิง เพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่ง ที่ตรงใจผู้ชมทุกรุ่น และหลังจากนั้นสถานีโทรทัศน์ไอทีวีภายใต้การบริหารงานของเครือข่ายชินวัตรได้ยื่นเรื่องให้คณะอนุญาโตตุลาการพิจารณาให้ปรับลดผลประโยชน์ตอบแทนของสัญญาสัมปทานเนื่องจากคณะผู้บริหารของสถานีโทรทัศน์ไอทีวีเห็นว่าสัญญาในสัมปทานของไอทีวีในเรื่องผลประโยชน์ตอบแทนไม่เป็นธรรม ทำให้ทางสถานีฯไม่สามารถแข่งขันในธุรกิจได้

ต่อในปี 2547 เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2547 คณะอนุญาโตตุลาการได้มีคำวินิจฉัยชี้ขาดตามข้อพิพาท มีสาระสำคัญดังนี้

- ให้สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (สปน.) ชดเชยความเสียหายโดยชำระเงินให้แก่บริษัทฯ จำนวน 20 ล้านบาท
- ให้ปรับลดผลประโยชน์ตอบแทนตามสัญญาเข้าร่วมงานฯ ข้อ 5 วรรคหนึ่ง ในส่วนจำนวนเงินรับประกันผลประโยชน์ขั้นต่ำ ให้ปรับลดจากเดิมลงเหลือปีละ 230 ล้านบาท โดยไม่ต้องชำระขั้นต่ำส่วนที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี และปรับลดผลประโยชน์ตอบแทน เป็นอัตราร้อยละจากเดิมลงเหลือ อัตราร้อยละ 6.5 ของรายได้ก่อนหักค่าใช้จ่าย และภาษีใดๆ โดยเปรียบเทียบ ระหว่างจำนวนเงินที่คำนวณได้ ตามอัตราร้อยละ 6.5 ของรายได้ก่อนหักค่าใช้จ่ายและภาษีใดๆ กับเงินประกัน ผลประโยชน์ตอบแทน ขั้นต่ำปีละ 230 ล้านบาท จำนวนใดมากกว่าให้ชำระตามจำนวนที่มากกว่านั้น ทั้งนี้ นับแต่วันที่ 3 กรกฎาคม 2545 เป็นต้นไป

¹ BIG TV .THE ERA OF CHANGING , ไพเราะ เสติวิราม . บริษัท ซีเอ็ด ยูเคชั่น จำกัด (มหาชน) . พิมพ์ครั้งที่ 1 . 2546

- ให้สปน. คืนผลประโยชน์ตอบแทนขั้นต่ำที่บริษัทได้ชำระ โดยมีเงื่อนไขระหว่างพิจารณาข้อพิพาทนี้เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2546 จำนวน 800 ล้านบาท โดยคืนให้แก่บริษัทฯ จำนวน 570 ล้านบาท
- ให้บริษัทฯ สามารถออกอากาศช่วงเวลา Prime Time คือช่วงเวลาระหว่าง 19.00 - 21.30 น. ได้โดยไม่ต้องถูกจำกัด เฉพาะรายการข่าว สารคดี และสาระประโยชน์ แต่ต้องเสนอรายการข่าว สารคดี และสาระประโยชน์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของเวลาออกอากาศทั้งหมด ทั้งนี้ภายใต้ข้อบังคับของกฎระเบียบที่ทางราชการออกใช้บังคับแก่สถานีวิทยุโทรทัศน์โดยทั่วไป
- ผลจากคำวินิจฉัยของคณะกรรมการทำให้สถานีโทรทัศน์ไอทีวีเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ โดยได้ปรับรายการให้เหมาะสม กับกลุ่มผู้ชมทั่วประเทศ โดยเพิ่มเติมรายการประเภทบันเทิง และรายการเพื่อ ครอบครัวสมัยใหม่มากขึ้น ขณะเดียวกันยังเพิ่มสัดส่วน ของรายการข่าวมากขึ้น นอกเหนือไปจากรายการข่าวประจำวันแล้ว ยังเพิ่มรายการไอทีวี ฮอตนิวส์ และรายการ ร่วมมือ ร่วมใจ

ตารางที่ 1 แสดงสัดส่วนเวลาในการออกอากาศตั้ง ปี 2543 - 2548

ประเภท / ลักษณะรายการ	สัดส่วนเวลาออกอากาศ (ร้อยละ)					
	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547	ปี 2548
ประเภทข่าวและสาระประโยชน์						
- รายการข่าว	40.03	36.40	37.04	-	-	-
- รายการศึกษาและสาระประโยชน์	30.84	31.93	31.18	-	-	-
- รายการกีฬา	6.60	6.87	6.21	-	-	-
- รายการเด็ก	1.20	0.34	0.01	-	-	-
รวมรายการประเภทข่าวและสาระประโยชน์	78.67	75.54	74.44	72.75	71.12	66.32
ประเภทบันเทิง						
- รายการบันเทิง	21.33	24.46	25.56	27.25	28.88	33.68
รวม	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : รายงานประจำปี 2548 บริษัท ไอทีวี จำกัด (มหาชน)

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าจะเห็นได้เวลารวมในการเสนอรายการประเภทข่าวและสาระประโยชน์ ลดลง โดยล่าสุดในปี 2548 เหลือสัดส่วนเวลาในการออกอากาศรายการประเภทข่าวและสาระประโยชน์ เพียง 66.68 เปอร์เซ็นต์ เนื่องจากผลจากคำพิพากษาของคณะกรรมการ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างผู้ถือหุ้นมาเป็นบริษัทในเครือชินวัตทำให้เห็นภาพระบบโครงสร้างในการบริหารจัดการของสถานีโทรทัศน์ไอทีวีเป็นโครงสร้างของสื่อโทรทัศน์ที่มีลักษณะเป็นระบบที่ธุรกิจเอกชนเป็นผู้ให้บริการหรือตลาดเสรี อย่างชัดเจน(Free Market System หรือ Private Enterprise System) ซึ่งมีเป้าหมายในเชิงธุรกิจการค้า (Commercialize) ที่ต้องการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค โดยมองผู้ชมรายการข่าวในฐานะ "ผู้บริโภค" และมองข่าวเป็น "สินค้าหลัก" (Main Produce) ในการขายตัวหนึ่งเท่านั้น โดยคิดต้นทุน (Cost) และผลประโยชน์ (Benefit) ในการผลิต รวมทั้งมีเรื่องกำไรขาดทุนเข้ามาเกี่ยวข้องในการทำงานข่าวด้วยเพื่อให้เกิดการคุ้มค่าในการลงทุน (Break even point)

ส่งผลให้การบริหารจัดการ การทำงานในฝ่ายข่าวของสถานีโทรทัศน์ไอทีวีจะต้องมีการตัดสินใจและการวางแผนที่ดีเพื่อให้คุ้มค่ากับเม็ดเงินที่ลงทุนไปกับการทำงานและเวลาข่าวที่เหลือเพื่อให้ได้รายได้จากการขายโฆษณามาหล่อเลี้ยงกิจการให้อยู่รอด ซึ่งกระบวนการในการทำงานของฝ่ายข่าวสถานีโทรทัศน์ไอทีวีนั้นจะมีกองบรรณาธิการข่าวประจำวันและทีมข่าวสายต่างๆตลอดจนบรรณาธิการบริหารและผู้อำนวยการฝ่ายข่าวมาประชุมร่วมกัน เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ในการคัดเลือกข่าวของสถานีในแต่ละวันแต่ละช่วงเวลา ของพื้นที่ของข่าวที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีความข่าวที่ดีที่สุด

สภาวะไม่ปกติในการนำเสนอข่าว เป็นสภาวะที่เกิดเหตุการณ์เด่น ๆ ที่สำคัญขึ้น ในที่นี้หมายถึง เหตุการณ์การเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพฯ ในวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นเหตุการณ์ใหญ่ที่เกิดขึ้นภายในประเทศ และ เหตุการณ์การแข่งขันกีฬาโอลิมปิกเกมส์ ครั้งที่ 28 ที่เป็นเหตุการณ์ใหญ่ระดับโลก ระหว่างวันที่ 14 - 29 สิงหาคม พ.ศ. 2547 จากองค์ประกอบของแต่ละเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จะส่งผลกระทบต่อกระบวนการคัดเลือกข่าวอย่างไร เมื่อมีเหตุการณ์ที่สำคัญเกิดขึ้นพร้อมกัน ฝ่ายข่าวของสถานีโทรทัศน์ไอทีวีจะมีกระบวนการในการตัดสินใจคัดเลือกข่าวในแต่ละสถานการณ์จะเป็นแบบ ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกเหตุการณ์ใดมาออกอากาศ เพื่อให้ได้คุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นในการนำเสนอข่าว ซึ่งการวิจัยเรื่องโครงสร้างของสื่อกระบวนการตัดสินใจคัดเลือกข่าวของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี จะทำให้เข้าใจถึงกระบวนการตัดสินใจคัดเลือกข่าวในสภาวะต่างๆที่เกิดขึ้น และความสัมพันธ์ของโครงสร้างของสื่อที่เป็นเงื่อนไขในทางธุรกิจเอกชนที่ต้องผลกำไรในการประกอบ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะศึกษาเรื่อง โครงสร้างของสื่อกับกระบวนการตัดสินใจคัดเลือกข่าวของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี เพื่อที่จะศึกษากระบวนการตัดสินใจคัดเลือกข่าวภายใต้เงื่อนไขโครงสร้างธุรกิจข่าวสารและปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดกระบวนการตัดสินใจคัดเลือกข่าวในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งโอกาสของข่าวที่ถูกคัดเลือกเพื่อออกอากาศข่าวประจำวันในแต่ละช่วงเวลา

ปัญหาในการวิจัย

1. การตัดสินใจในการคัดเลือกข่าวภายใต้เงื่อนไขโครงสร้างของธุรกิจข่าวสารเป็นอย่างไร
2. ในแต่ละขั้นตอนในการคัดเลือกข่าวมีปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นตัวกำหนด
3. โอกาสของข่าวที่จะถูกคัดเลือกนำมาออกอากาศเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงกระบวนการตัดสินใจในการคัดเลือกข่าวในแต่ละขั้นตอน
2. เพื่อเข้าใจปัจจัยในแต่ละขั้นตอนในการเลือกข่าวของสถานีฯ
3. เพื่อทราบถึงโอกาสของข่าวที่จะถูกคัดเลือกมาออกอากาศ

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากระบวนการตัดสินใจ ในช่วงวันที่ 14 สิงหาคม 2547 – 14 กันยายน 2547 โดยแบ่งออกเป็น 3 สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเด่น คือ

1. ในช่วงวันที่ 14 สิงหาคม 2547 – วันที่ 26 สิงหาคม 2547 ในช่วงที่มีการแข่งขันกีฬาโอลิมปิก
2. ในช่วงวันที่ 27 สิงหาคม 2547 – วันที่ 31 สิงหาคม 2547 ในช่วงที่มีข่าวการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร 47 และ การแข่งขันกีฬาโอลิมปิก
3. ในช่วงวันที่ 4 กันยายน 2547 – 9 กันยายน 2547 เหตุการณ์ปกติไม่มีเหตุการณ์พิเศษ

ข้อตกลงเบื้องต้น

สถานีโทรทัศน์ไอทีวี เป็นสถานีที่มีลักษณะเป็นระบบที่ธุรกิจเอกชนเป็นผู้ให้บริการหรือตลาดเสรี (Free Market System หรือ Private Enterprise System) ซึ่งมีเป้าหมายในเชิงธุรกิจการค้า (Commercialize)

ข้อสันนิษฐานการวิจัย

1. กระบวนการตัดสินใจคัดเลือกข่าวแต่ละสถานการณ์ แตกต่างกัน
2. ในแต่ละขั้นตอนให้ความสำคัญต่อบัจจัยที่เป็นตัวกำหนดกระบวนการคัดเลือกดังกล่าวไม่เหมือนกัน

นิยามคำศัพท์ที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการตัดสินใจ หมายถึง การเลือกจากระหว่างทางเลือกต่างๆ ทั้งในเรื่องวัตถุประสงค์ขององค์กร และการสันนิษฐานเอาวิถีทางที่ดีที่สุดที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น

กระบวนการคัดเลือกข่าว หมายถึง ขั้นตอนการเลือกข่าวโทรทัศน์เพื่อนำไปออกอากาศประจำวัน ตั้งแต่การเลือกรื่องที่จะทำ , การสื่อข่าว – ทำข่าว, การเขียนข่าว, การตัดต่อ, การคัดเลือก และจัดเรียงลำดับความสำคัญ และการคัดเลือกออกอากาศ

ข่าวโทรทัศน์ หมายถึง ข่าวที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง ไอทีวี คือตั้งแต่เวลา 06.00 น. – 24.30 น. ข่าวโทรทัศน์ในความหมายนี้ หมายถึง การรายงานข่าวในช่วงเวลาดังกล่าวนั้น ไม่รวมรายการแทรกที่เป็นสารคดีสั้น หรือ คอลัมน์ต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับข่าวที่รายงานโดยผู้ประกาศข่าว

ข่าวหนัก (Hard or straight news) หมายถึง ข่าวที่มีเนื้อหาสาระที่มุ่งให้ความรู้มากกว่าความบันเทิง เป็นเรื่องที่เข้าใจยาก ผู้อ่านหรือผู้รับสารต้องมีภูมิหลังเกี่ยวกับเรื่องราวนั้น ๆ จึงจะเข้าใจ ข่าวประเภทนี้ได้แก่ ข่าวการเมือง ข่าวต่างประเทศ ข่าวการศึกษา ข่าวเศรษฐกิจ ซึ่งผู้อ่านจะได้รับความพอใจเมื่อเวลาผ่านไปชั่วระยะหนึ่ง (Delayed Reward News)

ข่าวเบา (Soft or featured news) หมายถึง ข่าวที่เป็นเรื่องราวที่เข้าใจได้ง่ายให้ความรู้สึกลง
อารมณ์มากกว่า แม้ผู้รับสารไม่มีความรู้ภูมิหลังเกี่ยวกับเรื่องรานั้น ๆ ก็สามารถเข้าใจได้ทันทีเมื่อได้ชม
ข่าวประเภทนี้จะมีคุณค่าน้อยกว่าข่าวหนัก แต่มักได้รับความสนใจจากผู้รับสารได้แก่ ข่าวอาชญากรรม
ข่าวบันเทิง ข่าวสังคม – วัฒนธรรม ข่าวประเภทนี้ผู้รับสารได้รับความพึงพอใจทันทีที่เปิดรับ
(Immediate Reward News)

การยกข่าว หมายถึง การที่บรรณาธิการข่าวตัดสินใจไม่นำข่าวเรื่องนั้นนำเสนอออกอากาศใน
ช่วงเวลาที่ได้กำหนดไว้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องกระบวนการตัดสินใจคัดเลือกข่าวที่อยู่ภายในโครงสร้าง
ของธุรกิจข่าว
2. ให้เป็นความรู้ความเข้าใจในสภาพการทำงานของสถานีโทรทัศน์ที่เป็นธุรกิจข่าว
3. เป็นข้อมูลเสนอแนะแนวทางเพื่อปรับปรุง และพัฒนาสถานีข่าวต่อไป
4. ทำให้เกิดการปรับปรุงแนวคิดที่เกี่ยวข้องในการจัดการบริหารเรื่องธุรกิจข่าว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย